

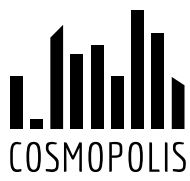
SOFÍA SEGOVIA

BZUKOT
VČIEL

LATINSKO-AMERICKÝ BESTSELLER

SOFÍA SEGOVIA

BZUKOT
VČIEL

LATINSKO-AMERICKÝ BESTSELLER

SOFÍA SEGOVIA
BZUKOT VČIEL

Vydala Grada Slovakia, s.r.o., pod značkou Cosmopolis
Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1
www.grada.sk
Tel.: +421 2 556 451 89
ako svoju 64. publikáciu

El Murmullo de las Abejas, ktoré vydalo vydavateľstvo Penguin Random House Grupo Editorial, S.A.U. v roku 2019, preložil do slovenčiny Michal Zidor.

Jazyková redakcia Alexandra Janogová
Ilustrácia na obálke Adrián Macho
Grafická úprava a sadzba Zuzana Ondrovičová
Zodpovedná redaktorka Alexandra Janogová

Vydanie 1., 2021
Počet strán 440
Tlač Finidr, s.r.o., Český Těšín

Originally published in the Spanish language by Penguin Random House Grupo Editorial, S.A.U under the title *El Murmullo de las Abejas*.

Copyright © Sofía Segovia, 2019

Slovak edition © Grada Slovakia, s.r.o., 2021

Translation © Michal Zidor, 2021

Cover illustration © Adrián Macho, 2021

Upozornenie pre čitateľov a používateľov tejto knihy

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie byť reprodukováaná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto knihy bude trestne stíhané.

ISBN 978-80-8090-158-5 (ePub)

ISBN 978-80-8090-157-8 (pdf)

ISBN 978-80-8090-156-1 (print)

NÁZORY ČITATEĽOV

„Nostalgický román Sofíe Segovie, inšpirovaný rodinnými anekdotami, je skutočne pôvabný... Pripomína beletriu Garcíu Márqueza, ale s jedinečnou atmosférou severovýchodného Mexika. *Bzukot včiel* je veľmi zaujímavé čítanie a je to jedna z kníh, na ktoré človek nevie zabudnúť.“

—Hojeando, *El Norte*

„*Bzukot včiel* je príbehom lásky, spolupatričnosti a snahou človeka vyliečiť bolesť spôsobenú mexickou revolúciou.“

—*Milenio Diario*

„Kniha Sofíe Segovie je jedným z čarovných románov, kde sa skutočnosť stretáva s mágiou – niekto to volá magický realizmus, iné dielo bohatej predstavivosti. Ja sa prikláňam k tomu druhému.“

—Todo Literatura

„*Bzukot včiel...* je príbeh, ktorý čitateľa núti využiť všetky zmysly. Je to, zmyslové a senzorické dielo, ktoré vonia po včelom mede a kvetoch pomarančovníkov Moralesa Cortésa.“

—*Vanguardia España*

„*Bzukot včiel...* prenáša čitateľa do predrevolučného Mexika. Je to brilantný, skvele napísaný román, jeden z najpozoruhodnejších v roku 2015.“

—*Top Cultural*

„V tejto knihe Sofía Segovia vytvorila zaujímavú a zábavnú rodinnú ságu, kde sa prelína fikcia so skutočnosťou jej krajiny.“

—*El Nuevo Herald*

„Skutočne skvelé čítanie... písané pôsobivým, sugestívnym jazykom, ktoré je zároveň plné poézie.“

—Eduardo Antonio Parra, spisovateľ

„Sofía Segovia je novým hlasom mexickej literatúry. Na stránkach tejto knihy čitateľ vdýchne atmosféru Marquézových diel a objaví magický realizmus, ktorý je taký príznačný pre Sofíu, pričom nepripomína nič, čo sme doteraz poznali.“

—Wendolín Perla, editorka

„V tomto románe od Sofíe Segovie sa prepájajú pomaranče, včely a skutočne jedinečné dieťa a vytvárajú dokonalý celok.“

—*Página 2*

Modrý chlapec, biely chlapec

Vo včasné októbrové ráno sa kvílenie dieťaťa nieslo v chladnom vetre vejúcom medzi stromami a miešalo sa s čvirikaním vtákov a so bzučaním nočného hmyzu, chystajúceho sa na odpočinok. Nárek vychádzal z hustého porastu, strácal sa však neďaleko od svojho zdroja, akoby mu nejaké magické kúzlo bránilo objaviť ľudské uši.

Celé nasledujúce roky sa ľudia pozastavovali nad tým, že don Teodosio musel na ceste do práce v neďalekej haciende prejsť priamo okolo toho opusteného dieťaťa, pričom nezačul ani len pípnutie, a že Lupita, práčka rodiny Moralesovcov, prešla po moste smerom do La Petaca a nevšimla si nič zvláštne. *Keby som ho počula – vravela v ten večer každému, kto bol ochotný počúvať –, aspoň by som ho vzala na ruky, lebo nech bolo akokoľvek strašné, nechápem, kto mohol len tak opustiť bábätko, nechať ho tam zomrieť celkom opustené.*

Bola to skutočná záhada. Ktorá žena z okolia javila v poslednom čase znaky nerozvážneho tehotenstva? Komu patrí to nešťastné dieťa? V mestečku sa klebety o podobných nerozvážnostiach šírili rýchlejšie než osýpky, takže keby o tom niekto čo i len tušil, hneď by to vedeli všetci.

V tomto prípade však nikto o ničom nepočul.

Objavili sa najrôznejšie špekulácie, kolektívnu predstavivosť však najviac zaujala teória, že dieťa patrilo jednej z čarodejníc z La Petaca, ktoré, ako každý vedel, s ľudským telom zaobchádzajú

slobodne. Niektorá z čarodejníc, ktorá porodila takého deformovaného a divne vyzerajúceho chlapca – trest Všemohúceho alebo diabla, kto vie? –, ho mohla hodiť pod most a ponechať Božiemu milosrdenstvu.

Nikto nevedel, koľko hodín to dieťa strávilo nahé, hladné a opustené pod mostom. Nikto nevedel vysvetliť, ako mohlo prežiť pod holým nebom bez toho, aby vykrvácalo z nezaviazanej pupočnej šnúry alebo aby ho zožrali potkany, dravce, medvede či pumy, ktorých bolo v tých horách požehnané.

Všetci žasli nad tým, ako ho starká Reja našla: pokrytého žijúcou dekou včiel.

Reja sa rozhodla dožiť zvyšok svojich dní na jednom mieste, pred jednou z chatrčí, ktorá sa v haciende Amistad používala ako skladisko. Šlo o jednoduchú budovu bez okien, rovnakú ako niekoľko ďalších, ktoré sa stále používali. Stála za hlavným domom, aby sa skryla pred zrakmi návšteví. Jediné, čo túto chatrč odlišovalo od ostatných, bola prevísajúca strecha, vďaka ktorej mohla starena bývať vonku v lete i v zime. Prevísajúca strecha bola len šťastnou náhodou. Reja si to miesto nevybrala pre ochranu pred počasím, ale pre výhľad a vietor, ktorý k nej fúkal z hôr. Iba k nej.

Starena si to miesto zvolila za svoje tak dávno, že si nikto nepamätá, kedy sa tu usadila a ako sa tu objavilo jej hojdacie kreslo.

Dnes takmer každý veril, že zo svojho kresla nikdy nevstáva. Predpokladalo sa, že na vstávanie je príliš stará – hoci nikto nedokázal určiť, koľko má rokov. Vraj ju kosti už neudržia vo vzpriamenej polohe a svaly ju neposlúchajú. Pri východe slnka ju tam totiž už videli sedieť, ako sa mierne kolíše – viac od vetra než pre pohyby svojich nôh. Neskôr večer si nikto nevšimol, či odtiaľ vstala, lebo v tom čase boli všetci zaneprázdnení ukladaním sa na spánok.

Počas všetkých tých rokov strávených v hojdacom kresle ľudia z mesta zabudli na jej príbeh a jej ľudskosť: stala sa súčasťou krajiny, zakorenila sa v zemi, na ktorej sa hojdala. Mäso jej zdrevnatelo a z pokožky sa stala tvrdá, tmavá, zvrásnená kôra.

Nikto, kto prechádzal okolo, sa jej nepozdravil, tak ako by ste sa nepozdravili starému, umierajúcemu stromu. Niektoré deti, vydávajúce sa na krátky výlet z mesta pátrajúc po tej legende, ju z diaľky pozorovali. Málokedy však niektoré z nich nazbieralo toľko odvahy, že by prišlo bližšie a zistilo, či je to skutočne žijúca žena alebo len drevená figurína. Čoskoro si uvedomili, že pod kôrou pulzuje život – keď bez toho, aby vôbec otvorila oči, poriadne tresla dobrodruha svojou palicou.

Reja neznášala, keď ju niekto zvedavo okukoval, radšej predstierala, že je vyrobená z dreva. Bola spokojnejšia, keď ju všetci ignorovali. *Vo svojom veku, vravela si, po všetkom, čo jej oči videli, uši počuli, ústa vyriekli, koža pocítila a srdce utrpelo, prežila toľko, že by to unavilo hocikoho.* Nedokázala vysvetliť, prečo je ešte nažive alebo na čo čaká pred tým, ako sa odoberie na druhý svet. Predsa už nikomu na nič neslúžila a jej telo bolo vysušené, preto radšej nevidela a nechcela byť videná, nechcela počuť, hovoriť, cítiť.

Niektorých ľudí Reja tolerovala, napríklad ďalšiu dojku Polu, ktorá mala podobne ako Reja svoje najlepšie dni už dávno za sebou. Tolerovala aj chlapca menom Francisco, lebo kedysi, keď si ešte dovoľovala niečo cítiť, ho veľmi ľúbila. Nemohla však vystáť jeho ženu Beatriz, ani ich dcéry. Ženu preto, lebo Reja nemala chuť pustiť si do svojho života niekoho nového, a deti, lebo jej pripadali neznesiteľné.

Nič od nej nepotrebovali a ona im nič nechcela ponúknuť, pretože vek ju oslobodil od jej povinností slúžky. Už roky sa nikomu nestarala o domácnosť, práve preto sa stala súčasťou svojho

hojdacieho kresla – do tej miery, že dnes bolo ťažké zistiť, kde sa končí drevo a kde sa začína živá bytosť.

Pred úsvitom vyšla zo svojej spálne a vybrala sa k chatrči, kde ju pod prevísajúcou strechou čakalo hojdacie kreslo, potom zavrela oči, aby nič nevidela, a vytesnila všetky zvuky. Pola jej nosila raňajky, obed a večeru, ktorých sa takmer nedotkla, lebo jej telo už veľa jedla nepotrebovalo. Oveľa neskôr z kresla vstala, až keď jej cez zavreté viečka svetlušky pripomenuli, že padla noc, a keď ju začalo tlačiť na bedrá drevené hojdacie kreslo, ktoré sa z ich vzájomnej blízkosti unavilo dávno pred tým než ona.

Občas po ceste späť do postele otvorila oči, hoci ich nemusela otvárať na to, aby videla. Potom ležala na prikrývkach – nebolo jej chladno, pretože jej pokožka už neprepúšťala ani chlad. Nespala však. Potreba spánku bola niečím, čoho sa jej telo vzdalo. Nevedela, či je to preto, že sa celý život naspala dosť, alebo preto, že sa bálo, že upadne do večného spánku. Už dávno nad tým nerozmýšľala. Po niekoľkých hodinách ležania na mäkkej posteli pocítila tlak a nutkanie, ktoré jej pripomenulo, že je čas navštíviť svojho verného priateľa, hojdacie kreslo.

Starká Reja nevedela, koľko presne rokov bola na svete. Nevedela, ako sa narodila, ani aké je jej plné meno – ak sa niekto vôbec unúval nejaké jej dať. Predpokladala, že musela mať nejaké detstvo, no nevedela si naň spomenúť. Nepamätala si ani na svojich rodičov – ak nejakých mala –, a keby jej niekto povedal, že vyklíčila zo zeme ako strom, uverila by mu. Nespomínala si ani na tvár muža, ktorý jej dal dieťa, keď bola mladou ženou, hoci si spomínala na jeho chrbát, keď sa otočil a odkráčal, zanechajúc ju v chatrči z dreva a blata napospas osudu v cudzom svete.

V každom prípade nikdy nezabudne na mocné pohyby vo svojom bruchu, na šklbanie v prsiach a sladkú žltkastú tekutinu,

ktorá z nich vytekala ešte pred tým, ako sa narodilo jediné dieťa, ktoré kedy mala mať. Nebola si istá, či si spomína na chlapcovu tvár. Možno preto, že jej vlastná predstavivosť sa s ňou pohrávala, miešala rysy tváre všetkých bábätiak – bielych i čiernych –, ktoré v mladosti dojíčila.

Jasne si spomínala na deň, keď vyhľadovaná na smrť a celá rozochvená od chladu prvýkrát prišla do Linaresu, a stále cítila svoje dieťa v náručí, pritisnuté pevne k svojej hrudi, aby ho ochránila pred ľadovým januárovým počasím. Nikdy predtým nezišla z pohoria, preto bolo prirodzené, že nikdy nevidela toľko domov na jednom mieste, neprešla po žiadnej ulici či po námestí. Nikdy ani nesedela na verejnej lavičke, čo urobila teraz, keď zoslabla natoľko, že sa jej podlamovali nohy.

Vedela, že niekoho bude musieť poprosiť o pomoc, ale nevedela ako, hoci by nežiadala o pomoc pre seba, ale pre dieťa vo svojom náručí, pretože už dva dni nezaplakalo a nechcelo piť mlieko.

To bol jediný dôvod, prečo zišla do mesta, ktoré občas vídala z diaľky, zo svojej chatrče v horách.

Ešte nikdy jej nebolo tak chladno, tým si bola istá. Možno to tak cítili aj obyvatelia toho mestečka, lebo vonku nevidela nikoho, kto by sa ocitol na mrazivom vzduchu tak ako ona. Všetky domy jej pripadali neprístupné. Okná a dvere mali závery a za nimi videla zatvorené okenice. Zostala preto rozochvená sedieť na lavičke na námestí, bolo jej čoraz chladnejšie a jej obavy o dieťa rástli.

Nevedela, ako dlho tam sedela, a možno by sa nikdy nebola pohla – stala by sa jednou zo sôch na námestí –, keby práve v tej chvíli neprechádzal cez námestie miestny lekár. Bol to dobrý muž a šokovalo ho, keď zbadal takú zúfalú ženu.

Doktor Doria napriek mrazu vyšiel z domu, pretože seňora Moralesová umierala. Dva dni predtým tá žena porodila svoje

prvé dieťa s pomocou pôrodnej babice. Teraz, v skorých ranných hodinách, jej manžel privolať lekára, pretože ho vydesila manželkina horúčka. Doria ju musel dlho prehovárať, kým mu povedala, kde cíti bolesť: v prsiach. Zápal sa prejavoval ako ostrá bolesť, keď dieťa pilo mlieko.

Mastitída – zápal prsnej žľazy.

„Prečo ste mi to nepovedali skôr, seňora?“

„Hambila som sa, doktor.“

Infekcia postupovala. Dieťa bez prestania kričalo, lebo sa viac než dvanásť hodín nemohlo nakrímiť – matka nezniesla bolesť z dojčenia. Nikdy predtým nepočul, že by žena zomrela na mastitídu, a predsa bolo očividné, že seňora Moralesová umiera. Popolavá pokožka a neprirodzený lesk v očiach lekárovi jasne naznačili, že prvoroďička čoskoro opustí tento svet. Zdesený lekár odišiel so seňorom Moralesom na chodbu.

„Musíte mi dovoliť spraviť vašej žene prehliadku.“

„Nie, doktor. Dajte jej nejaké lieky, nič iné.“

„Aké lieky? Seňora zomiera, seňor Morales, a vy mi musíte dovoliť zistiť prečo.“

„Musí to byť mliekom.“

„Určite je to niečím iným.“

Lekár robil, čo sa dalo, aby ho presvedčil: sľuboval, že sa jej bude dotýkať, ale nie pozeráť sa, alebo sa pozeráť, ale nedotýkať sa. Nakoniec manžel súhlasil a presvedčil umierajúcu ženu, aby lekárovi dovolila ohmatať jej prsia, dokonca aj spraviť prehliadku jej brucha a genitálií. Nepotreboval sa ničoho dotýkať: intenzívna bolesť v panve a hnisavé lochiá vytekajúce z jej uboleného tela predznamenávali smrť.

Jedného dňa sa príčina popôrodného úmrtia a spôsob na jeho zabránenie objaví, lenže pre seňoru Moralesovú to bude neskoro.

Nedalo sa urobiť nič, len pacientke čo najviac uľahčiť umieranie, kým si ju Boh nevezme.

Lekár chcel zachrániť aspoň dieťa, a tak poslal rodinného sluhu nájsť dojnú kozu. Medzitým sa doktor Doria snažil chlapca krmiť improvizovanou fľaškou so sladkou vodou. Keď prišiel sluha s kozím mliekom, novorodeniato ho nechcelo piť. Bolo isté, že zomrie pomalou a strašnou smrťou.

Doria kráčal domov celý ustarostený. Po tom, čo manželovi a otcovi povedal, že nemôže nič viac urobiť, sa s ním rozlúčil.

„Budte silný, señor Morales. Boh vie, prečo robí to, čo robí.“

„Ďakujem, doktor.“

Na ceste domov zbadal ženu na námestí ako vytesanú z čierneho ľadu, čo mu pripadalo ako malý zázrak, pretože bol unavený a kráčal so sklonenou hlavou, aby si ju chránil pred chladom. Sedela priamo pred bronzovou pamätnou doskou hlásajúcou, že rodina Moralesovcov túto lavičku venovala mestu. Súciť sa v ňom ozval hlasnejšie než únava, a tak k žene prikrročil a opýtal sa jej, čo tu robí a či nepotrebuje pomoc.

Muž hovoril príliš rýchlo na to, aby mu Reja rozumela, ale chápala pohľad v jeho očiach a verila mu dosť na to, aby s ním šla k nemu domov. V teplom príbytku sa Reja konečne odvážila pozrieť sa dieťaťu do tváre. Bola modrá a bez života. Reja v sebe nevedela potlačiť žalostný ston. Mestský lekár robil, čo sa dalo, aby ho oživil. Keby však Reja nebola taká premrznutá a vedela hovoriť, opýtala by sa: *Aký to má význam?* Dokázala však len vzlykať a nariekať, zdrvená pohľadom na svojho modrého syna.

Nepamätala si, ako ju lekár vyzliekol, pričom jej ani nenapadlo, že je to po prvý raz, čo to nejaký muž robí bez toho, aby na ňu vyliezol. Cítila sa ako handrová bábika: dovolila mu, aby sa jej dotýkal a prehliadal ju. Zareagovala až vtedy, keď sa lekár dotkol

jej obrovských, teplých prs, napätých a bolestivých od mlieka, ktoré sa v nich nahromadilo. Potom mu dovolila obliecť ju do hrubších, čistejších šiat. Ani sa neopýtala, komu patrili.

Keď ju lekár vyviedol späť na ulicu, blysko jej hlavou, že jej aspoň bude menej chladno, ak sa vráti späť na lavičku. Prekvapilo ju, že námestie minuli a pokračovali po ceste, ktorá ich doviedla k dverám najkrajšieho domu na ulici.

Vnútri bola všade tma. Rovnakú temnotu cítila v sebe. Reja nikdy nevidela takých bielych ľudí, ako bola žena, ktorá ich privítala, hoci tvár mala zachmúrenú smútkom. Reju posadili v kuchyni, kde sedela so sklonenou hlavou. Nechcela vidieť žiadne tváre či oči. Potrebovala byť sama, späť vo svojej chatrči z dreva a blata, aj keby mala zomrieť od chladu, sama so svojím zármutkom. Bolo to lepšie, ako znášať smútok iných.

Začula plač novorodeniatka – najprv bradavkami, až potom ušami. Tak jej telo reagovalo, vždy keď jej dieťa od hladu zaplakalo, hoci bolo mimo dosluchu. Lenže jej syn bol teraz modrý, však? Alebo ho lekár zachránil?

Pulzovanie v jej prsiach silnelo. Potrebovala sa zbaviť mlieka. Potrebovala svoje bábätko.

„Chýba mi môj synček,“ zašepkala. Zrejme ju nepočul nikto z tých, čo s ňou boli v kuchyni, a tak to zopakovala hlasnejšie: „Chýba mi môj synček.“

„Čo vraví?“

„Že jej chýba syn.“

„Kto že jej chýba?“

„Chce späť svojho syna.“

Lekár prišiel s niečím zabaleným v deke a podal jej to. „Je veľmi slabý. Možno sa nebude vedieť poriadne napiť.“

„Je to môj maličký?“

„Nie, ale potrebuje vás rovnako.“

Potrebovali sa navzájom.

Rozopla si blúzu, pritisla si ho na prsník a dieťa prestalo plakať. Kým Reja cítila úľavu, zatiaľ čo sa jej prsia pomaličky vyprázdňovali, pozorovala dieťa: nebol to jej chlapec. Vedela to ihneď – zvuky, ktoré vydával, keď plakal, cucal alebo vzdychal, boli iné. Okrem toho mal inú vôňu. Na Reju mal však rovnaký efekt: chcela sa skloniť k jeho krku a hlboko sa nadýchnuť jeho vône, hoci si pomyslela, že by jej to možno nedovolili, lebo najjasnejším znakom toho, že drží dieťa niekoho iného, bola jeho farba. Zatiaľ čo jej chlapec menil farbu z tmavohnedej na sýtomodrú, tento bol najprv výrazne červený a postupne beľel.

Všetci ju mlčky pozorovali. Jediným zvukom v kuchyni bolo cucanie a prehĺtanie bábätka.

Alberto Morales zaspal pri svojej umierajúcej žene. Po niekoľkých dňoch manželkinho stonania a neustáleho plaču dieťatka si zvykol na predstavu, že kým vydávajú zvuky, ešte sú nažive. Teraz ho však prebudilo ohlušujúce ticho: jeho manželka nestonala a dieťa neplakalo. Vydesil sa, a keďže sa neodvážil manželky dotknúť, rozbehol sa hľadať syna.

V kuchyni našiel sluhov a doktora Doriu stojac okolo niečoho, čo muselo byť telo jeho syna. Keď si ho ostatní všimli, rozostúpili sa a nechali ho prejsť.

Hľadel na svoje dieťa kŕmiace sa z najtmavšieho prsníka, aký kedy videl.

„Našli sme dojku pre vášho syna.“

„Je veľmi čierna.“

„Ale mlieko je biele, tak ako má byť.“

„Áno. Bude chlapec v poriadku?“

„Chlapecovi nič nechýba. Bol len hladný. Pozrite sa naňho teraz.“

„Doktor, keď som sa prebudil, moja žena ležala ticho.“ Señora Moralesová dokonala.

Reja sa procesu trúchlenia nezúčastnila: stráže pri mŕtveji, pohrebu, ani nárekov. Pre ňu to bolo rovnaké, akoby seňora nikdy neexistovala, a občas, keď jej to chlapec umožnil, keď si dovolila počúvať tiché volanie hôr, takmer verila, že tento chlapec, ktorý nepochádzal z jej tela, vypučal zo zeme. Tak ako ona: bez spomienok na čokoľvek okrem pohorí.

Zachvátilo ju niečo silnejšie ako materinský inštinkt a niekoľko najbližších rokov nebolo v Rejinom svete nič iné, iba to dieťa. Predstavovala si, že ho udržiava nažive kvôli zemi, kvôli jeho bezmocnej matke, takže jej nikdy nenapadlo prestať ho dojčiť, aj keď mu narástol prvý zub alebo dokonca všetky zuby. Iba mu vrela: *Nehryz, chlapče*. Jej mlieko bolo preňho potravou, útechou, uspávkou. Ak chlapec plakal, dala mu prsník. Ak bol chlapec nahneváný, hlučný, smutný, skleslý, podráždený, napaprčený alebo nevedel spať, dala mu prsník.

Chlapec, ktorému dali meno Guillermo Morales, mal k prsiam dojky Reji prístup šesť rokov. Nikto sa nevedel zbaviť spomienky na to, že ten úbohý chlapec takmer zomrel od hladu, a tak sa nikto neodvážil čokoľvek mu odoprieť. Jedného dňa však prišli za úbohým vdovcom na návštevu tety Benítezové, a keď uvideli chlapca takmer v školskom veku prisatého na čierny prsník služobnej, úplne ich to šokovalo a naliehali na seňora Moralesa, aby sa dieťa odstavilo.

„Veď nezomiera od hladu, človeče,“ hučala doňho jedna z nich.

„Je to škandalózne, Alberto!“ zvolala druhá. „Obscénne!“

Na konci návštevy spravili staré dievky zmätenému otcovi službu: vzali na nejaký čas Guillerma do Monterrey, pretože si uvedomili, že chlapec za nijakých okolností nepočúvne rozumné

rady a nepôjde spať, pretože doteraz to bez prs dojky Reji nikdy neurobil.

Reju zanechali s prázdnyimi rukami a takú plnú mlieka, že za sebou nechávala mláčky všade, kam sa pohla. „Čo urobíme, Reja?“ pýtali sa jej ostatní sluhovia, lebo ich už unavovalo stále za ňou prať. Nemala na to čo povedať. Vedela len to, že jej chýba jej chlapec.

„Tak dobre, Reja. Ak to s tebou bude stále takéto, tak nech tvoje mlieko aspoň nevyjde nazmar.“

A tak jej prinášali na kŕmenie podvyživené alebo osirené bá-bätká a plnili poháre jej mliekom, lebo čím viac dojčila, tým viac ho mala. Potom sa vdovec Morales oženil znova, s Maríou, mladšou sestrou svojej zosnulej manželky, a spoločne dali Reji dvadsať-dva ďalších maličkých na kŕmenie.

V nasledujúcich rokoch nikto nevidel Reju bez dieťaťa na prsiach, hoci Reja na Guillerma Moralesa spomínala so zvláštnou nehou: bolo to prvé dieťa, ktoré dojčila, chlapec, vďaka ktorému nezostala beznádejne sama, ktorý dal jej životu na dlhé roky zmysel.

Samozrejme, Guillermo sa onedlho vrátil, ale nie do starého domu na námestí. Jeho otca unavilo bývanie v preľudnenom centre Linares, a tak učinil extravagantné rozhodnutie: opustil rodinné sídlo a presťahoval sa do haciendy La Amistad, ktorá stála hneď za zastavanou plochou mesta. Tu Guillermo vyrástol, stal sa z neho muž a založil si vlastnú rodinu. Keď po smrti svojho otca, ktorý nezomrel na nič iné než na starobu, zdedil jeho rodinné sídlo, spolu s ním zdedil aj svoju starú pestúňku Reju, ktorá dojčila aj jeho deti, keď prišli na svet.

Zvláštna situácia: otec sa kŕmil z rovnakých prs ako jeho deti. A predsa keď navrhol, že nájde inú dojku a nechá Reju oddýchnuť si, jeho žena to pevne odmietla: kto môže mať lepšie mlieko než ich dojka? Nikto. Guillermo kapituloval, hoci o situácii nechcel

priveľmi rozmýšľať, a snažil sa predstierať, že na svoje dlhé obdobie dojčenia už zabudol.

V La Amistad Reja zostarla, rovnako ako Guillermo, ktorého jeho dojka videla umrieť na infekciu. A tak ako jeho otec pred ním, aj Francisco, jediný Guillermov syn, ktorý prežil epidémiu úplavice a žltej zimnice, nezdedil len rodinné sídlo, ale s ním aj dojku Reju spolu s jej hojdačím kreslom.

Deti Francisca a Beatriz však nedojčila. Čas Reju vysušil – už si nepamätala, koľko miestnych detí vďaka jej hojnosti mlieka prežilo. Nepamätala si dokonca ani na poslednú bielu kvapku, ktorá sa objavila, keď si naposledy stlačila prsia, alebo ako ju svrbeli ešte pred tým, ako začula plač hladného dieťaťa. V to októbrové ráno roku 1910 sa všetci obyvatelia haciendy prebudili tak ako každý deň a pripravovali sa na svoju rutinu.

Pola otvorila oči bez toho, aby sa obrátila, a pozrela sa na posteľ svojej spolubývajúcej. Po desaťročiach spolužitia v jednej izbe vedela, že starká Reja prichádza a odchádza nikým nepovšimnutá. V haciende sa začali prebúdzajú aj zvuky: dorazili robotníci s náradím a chystali sa na prácu na poliach s cukrovou trstinou, aj domáce služobníctvo sa pripravovalo na každodennú rutinu. Pola sa umyla a obliekla. Musela ísť do kuchyne na kávu pred tým, ako pôjde do mesta kúpiť čerstvo upečený chlieb od pekára na námestí. Vypila svoju kávu s mliekom a vzala peniaze, ktoré seňora Beatriz vždy nechávala v plechovke.

Zdalo sa, že bude slnečný deň, predsa však potrebovala šál, lebo ráno v tú ročnú dobu sa vo vzduchu ešte držal nočný chlad. Vybrala sa do mesta najkratšou cestou, tak ako vždy.

„Do mesta, doňa Pola?“ opýtal sa záhradník Martín, tak ako to robieval každý deň.

„Áno, Martín. Nebudem preč dlho.“

Pola mala tú rutinu rada. Páčilo sa jej, že môže každý deň zísť do mesta po chlieb. Vďaka tomu mohla zistiť najnovšie zvesti v Linares a vidieť z diaľky chlapca – teraz už deda –, ktorý sa jej tak veľmi páčil, keď bola mladá. Kráčala do rytmu konštantného výzganja Rejinho hojdacieho kresla. Mala rada chôdzu po ceste lemovanej obrovskými stromami, ktorá viedla od rodinného sídla do centra mesta.

Kým ešte starká Reja rozprávala, vravela jej o tom, ako ich vdovec Alberto Morales sadil, keď boli len maličkými výhonkami.

Na spätočnej ceste prinášala Reji raňajky, tak ako to robievala vždy.

Pola zrazu zastala a zamyslela sa. Videla Reju? Okolo čierneho hojdacieho kresla prešla tak ako každé ráno. Pred mnohými rokmi sa s tou starou prestala snažiť konverzovať, upokojovalo ju však, že Reja je na svojom mieste rovnako ako tieto staré stromy a možno tam zostane naveky.

A dnes? *Videla som ju, keď som šla okolo?* Obrátila sa.

„Čo ste zabudli, doña Pola?“

„Videl si Reju, Martín?“

„Samozrejme, v hojdacom kresle.“

„Určite?“

„Kde inde by bola?“ opýtal sa Martín a spolu s Polou vykročili svižným tempom.

Keď prišli k hojdaciemu kreslu, stále sa kolísalo, ale Reja v ňom nesesedela. Vydesene sa vrátili do izby, kde spali obe dojky, nenašli ju však ani tam.

„Martín, bež sa opýtať robotníkov, či videli starkú Reju. Po ceste dávaj pozor, či ju niekde neuvidíš. Poviem o tom seňore Beatriz.“

Do Beatrizinej rutiny nepatrilo skoré vstávanie. Prebúdza sa s istotou, že všetko už je na svojom mieste: chlieb a káva sú na stole, záhrady sú poliate a čisté šaty vyžehlené. Rada začínala svoje

dni počúvaním, ako sa jej manžel umýva – z diaľky a ešte v polospánku. Potom sa prebrala a zabalená v prikrývkach sa v pokoji pomodlila ruženec.

V ten deň však v dome Moralesa Cortésa nebolo žiadne umývanie, žiaden ruženec a žiaden pokoj.

2

Ozveny medu

Narodil som sa za kopou stavebného kamenia, omietky a farby pred dávnymi rokmi. Nezáleží na tom, kedy to bolo, len na tom, že prvé, s čím som po matkinom bruchu prišiel do kontaktu, boli čisté plachty jej postele, lebo som mal to šťastie, že som sa narodil v utorok večer, nie v pondelok. Odnepamäti ženy jej rodiny vymieňali plachty v utorok, tak ako všetci slušní ľudia. V ten utorok plachta voňala po levanduliach a slnku. Či si na to spomínam? Nie, ale viem si to predstaviť. Za dlhé roky spoluzitia s mamou som nikdy nevidel, že by zmenila svoju rutinu, svoje zvyky robiť všetko tak, ako to Boh zamýšľal: každý utorok sa postele prestreli plachtami, ktoré sa deň predtým vyprali s bielidlom, potom sa vysušili na slnku a nakoniec vyžehlili.

Každý utorok jej života okrem jedinej bolestnej výnimky, ktorá však ešte len mala prísť.

Mohlo sa to stať v deň, keď som sa narodil, ale nestalo sa. Môj utorok bol rovnaký ako všetky ostatné, takže viem, ako v tú noc plachty voňali a aké boli na dotyk.

Hoci si to nepamätám, v deň môjho narodenia dom voňal tak, ako bude voňať vždy. Jeho pórovité kamenie absorbovalo